

УДК 347.2  
DOI <https://doi.org/10.32782/pyuv.v5.2024.9>

**Г. Г. Харченко**  
*orcid.org/0000-0002-4525-2805*  
доктор юридичних наук, професор,  
професор кафедри цивільного права  
Навчально-наукового інституту права  
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

## ВИЗНАННЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ ЯК ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИЙ СПОСІБ ЗАХИСТУ

Чинний Цивільний кодекс України [1] (*далі – ЦК України*) визначає у гл. 29 чимало способів захисту права власності. Серед них помітне місце займає визнання права власності. Він є одним із різновидів такого універсального, передбаченого ст. 16 ЦК України, способу захисту цивільних прав та інтересів як визнання права. На відміну від останнього, який може бути застосований для захисту не тільки цивільних прав, а й охоронюваних законом інтересів [2], визнання права власності на підставі ст. 392 ЦК України є можливим лише у контексті захисту вже наявного у особи права власності, а не власницького інтересу як прагнення такої особи набути право власності на певне майно.

Ці та інші особливості визнання права власності як окремого способу захисту насправді є істотно важливими у прикладному сенсі, зокрема крізь призму запровадженої Верховним Судом у судову практику концепції ефективного способу захисту, яка, окрім іншого, виключає будь-яку конкуренцію у захисті різних способів захисту, зокрема на кшталт визнання права власності й виндикаційного позову.

Сам факт обрання позивачем неналежного та неефективного способу захисту своїх прав вже сам по собі є самостійною підставою для суду у відмові в позові [3]. Ефективним відповідно визнається той спосіб захисту, який відповідає змісту відповідного права чи інтересу, характеру його порушення, невизнання або оспорення та спричиненим цими діями наслідкам. Ефективність позовної вимоги оцінюється, виходячи з обставин справи та залежно від того, чи призведе задоволення такої вимоги до дійсного захисту інтересу позивача без необхідності повторного звернення до суду (*принцип процесуальної економії*). З огляду на зазначене, ефективний спосіб має призводити до потрібних позивачу результатів, наслідків, давати найбільший ефект, а тому забезпечувати поновлення порушеного права і бути адекватним наявним обставинам [3]. Саме в межах такого парадигми сучасної судової практики України і є доцільним чітко визначити окремі особливості подання позову про визнання права власності на майно на підставі ст. 392 ЦК

України, що, власно, і визначає мету написання цієї статті.

Окремі аспекти визначеної вище проблематики визнання права власності як способу цивільно-правового захисту свого часу вже висвітлювала низка вчених-цивілістів, зокрема, В. Крат, І. Спасибо-Фатєєва, О. Гнатів, Б. Ратушна, О. Чабан, Т. Дроботова та ін., однак, попри це, актуальність цього питання наразі не зменшується особливо крізь призму динаміки розвитку судової практики, що потребує постійної додаткової уваги науковців й її аналізу.

Варто зазначити, що ст. 392 ЦК України передбачено, що власник майна може пред'явити позов про визнання його права власності, якщо це право оспорується або не визнається іншою особою, а також у разі втрати ним документа, який засвідчує його право власності [1]. В зазначеній нормі, по суті, визначені підстави, через які подання позову щодо визнання права власності є можливим.

До першої групи відносяться обставини, коли право власності особи оспорується або не визнається іншою особою, що корелюється з приписом ч. 1 ст. 4 Цивільного процесуального кодексу України, відповідно до якого кожна особа має право звернутися до суду за захистом лише своїх порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи законних інтересів [4]. Тобто при зверненні до суду з позовом щодо визнання права власності позов має містити докази невизнаних або оспорюваних прав власника, які б дали підстави вважати про наявність спору про право [5]. Крім того, як зазначає Верховний Суд, передумовами та матеріальними підставами для захисту права власності у судовому порядку, зокрема у спосіб визнання права власності, є наявність підтвердженого належними доказами права власності особи щодо майна, право власності на яке оспорується або не визнається іншою особою, а також підтверджене належними доказами порушення (невизнання або оспорювання) цього права на спірне майно [6].

Попри те, що в положеннях ЦК України щодо захисту цивільних прав, і права власності зокрема, наголос робиться на трьох можливих позиціях у захисті прав, а саме: у разі їх пору-

шення, невизнання або оспорювання (ст. 15) [1], разом з тим у рішеннях Верховного Суду співвідношення цих трьох можливих варіацій у захисті чітко не розведені. У своїх висновках щодо захисту цивільних прав Верховний Суд допускає різні комбінації цієї тріади, подекуди згадуючи усі разом, подекуди ні. Так, наприклад, підкреслюється, що «суд має захистити у спосіб, який є ефективним, тобто таким, що відповідає змісту відповідного права чи інтересу, *характеру його порушення, невизнання або оспорення* та спричиненим цими діями наслідкам» [7]. З другого боку, зустрічається й інший варіант комбінування елементів тріади як то: «установивши наявність в особи, яка звернулася з позовом, суб'єктивного матеріального права або охоронюваного законом інтересу, про захист якого подано позов, суд з'ясовує наявність чи відсутність факту *його порушення або оспорення* і, відповідно, ухвалює рішення про захист порушеного права або відмовляє позивачу у захисті, встановивши безпідставність і (або) необґрунтованість заявлених вимог» [8]. З останнього твердження Верховного Суду неважко побачити, що категорія «невизнання» з переліку прибрана. Більше того, на думку Верховного Суду, й у випадку порушення права, й у випадку оспорення права суд має ухвалити рішення про захист *порушеного* права. Закономірно напрашується висновок, що при безпідставності й (або) необґрунтованості оспорювання права з боку третьої особи суд розглядає це не інакше як правопорушення, тобто оспорювання є одним із можливих способів скоєння порушення суб'єктивного цивільного права. Зі свого боку, не можемо не зазначити, що в основі оспорювання будь-якого цивільного права неодмінно покладається факт його невизнання з боку певної особи, а тому можемо дійти логічного висновку, що оспорювання цивільного права одночасно фіксує його невизнання з боку того, хто оспорує право іншої особи.

Те, що термін «оспорювання» так чи інакше пов'язаний із невизнанням (запереченням) підтверджують різні норми ЦК України, зокрема ч. 3 ст. 215, відповідно до якої якщо недійсність правочину прямо не встановлена законом, але одна із сторін або інша заінтересована особа *заперечує* його дійсність на підставах, встановлених законом, такий правочин може бути визнаний судом недійсним (*оспорюваний* правочин) [1]. Такий самий підхід бачимо й у абз. 2 ч. 1 ст. 218 ЦК України, норма якої передбачає, що *заперечення* однією із сторін факту вчинення правочину або *оспорювання* окремих його частин може доводитися письмовими доказами, засобами аудіо-, відеозапису та іншими доказами [1].

Доречно сказати, що у рішеннях Верховного Суду чомусь має місце розведення понять

«невизнання», «заперечення» та «оспорювання», зокрема в контексті застосування ст. 392 ЦК України, із зазначенням того, що, вирішуючи спір про визнання права власності на підставі ст. 392 ЦК України, слід враховувати, що за змістом вказаної статті судові рішення не породжує право власності, а лише підтверджує наявне у позивача право власності, набуте раніше на законних підставах, якщо відповідач *не визнає, заперечує або оспорує його* [9]. В чому Верховний Суд бачить відмінності у цих поняттях не пояснюється. Разом з тим, таке розмежування правових категорій, на нашу думку, є недоцільним, оскільки змістовно висловлює одне те саме.

Крізь призму таких міркувань цікаво дослідити досконалість юридичної техніки викладення ст. 392 ЦК України, де зазначається, що власник майна може пред'явити позов про визнання його права власності, якщо це *право оспорується або не визнається* іншою особою [1]. Сполучник «або» начебто має підкреслювати, що можуть бути випадки коли право особи оспорується іншою особою і при цьому одночасно може і визнаватися з боку оспорювача.

Вбачається, що у такому унормуванні ст. 392 ЦК України закладено антагонізм з огляду на вищезазначені міркування щодо співвідношення понять «оспорювання» і «невизнання» прав. Незгадку в ст. 392 ЦК України про порушення права власності можна пояснити тим, що дана стаття спрямована саме на конкретний вид правопорушення права власності, вчинений у спосіб оспорювання такого права через невизнання.

Враховуючи сказане, важливо підкреслити, що у разі якщо йдеться про порушення права власності не через оспорювання такого права власник може вимагати поновлення свого порушеного права, наприклад через віндикаційний чи то негативний позови тощо, а у разі якщо таке є неможливим (наприклад, річ вже знищена) – вимагати відшкодування завданої шкоди. При цьому в разі якщо право власності оспорується іншою особою, тобто не визнається, то належним способом захисту з боку власника в такому випадку буде саме визнання права власності на підставі ст. 392 ЦК України. Опосередковано цей висновок підтверджується тезою Верховного Суду про те, що «способи захисту цивільного права чи інтересу – це визначені законом матеріально-правові заходи охоронного характеру, за допомогою яких проводиться *поновлення (визнання) порушених (оспорюваних) прав*, інтересів і вплив на правопорушника, і такі способи мають бути доступними й ефективними» [3].

Позивачем у справі про визнання права власності на підставі ст. 392 ЦК України може виступати будь-який учасник цивільних відносин, який вважає себе власником певного майна,

однак не може належним чином реалізувати свої правомочності у зв'язку з наявністю щодо цього права сумнівів або претензій з боку інших осіб. Відповідно відповідачем за позовом може бути будь-яка особа, яка сумнівається в належності майна позивачеві, або не визнає за ним права здійснювати правомочності володіння, користування і розпорядження таким майном, або має власний інтерес у межах існуючих правовідносин [2]. Здійснювати захист своїх прав на майно на підставі ст. 392 ЦК України може не лише власник майна, а й будь-який його титульний володільць, враховуючи те, що захист речових прав на чуже майно за цивільним законодавством України може відбуватися так само як і права власності через аналогію закону, що передбачено ст. 396 ЦК України.

В практиці правозастосування такого способу захисту як визнання права власності на підставі ст. 392 ЦК України важливим моментом є те, що зазначений спосіб власник може використати не лише по відношенню до осіб, з якими він перебуває у абсолютних (речових) правовідносинах, а й у разі його перебування з відповідачем у зобов'язальних відносинах так само. До такого висновку Велика палата Верховного Суду дійшла, виходячи з того, що оскільки спосіб захисту, передбачений ст. 392 ЦК України є різновидом загального способу захисту – визнання права, то з огляду на це цей спосіб може бути використано в зобов'язальних відносинах за відсутності іншого, окрім судового, шляху відновлення порушеного права. Сам по собі факт перебування осіб у тих чи інших відносинах, у тому числі договірних, не може перешкоджати застосуванню до цих відносин норм інститутів загальної частини цивільного права [2].

Принагідно зазначити, що така позиція суду підтверджує позицію тих цивілістів, які доводять, що правова природа речових прав є ширшою порівняно з природою речових правовідносин, а тому речові права можуть виникати, здійснюватися і припинятися не тільки в речових правовідносинах, а й зобов'язальних так само. Відповідно речові права одночасно можуть бути елементом змісту і речових, і зобов'язальних правовідносин, проте коло учасників цих відносин, зрозуміло, є різним: у першому випадку – власник і необмежене коло осіб, у другому – власник й інша чітко визначена особа (особи). В договірних відносинах такою особою, звісно, виступає контрагент власника, тобто інша сторона договору.

У відносинах власності визнання права власності виступає як повністю самостійний спосіб захисту, проте у зобов'язальних правовідносинах як допоміжний, оскільки може бути застосований у разі «відсутності іншого, окрім судового, шляху відновлення порушеного права» [2].

Йдеться, зокрема, про те, що сторони у договорі потенційно можуть передбачити інші аналогічні способи вирішення спору між сторонами у ситуаціях, які на рівні судової практики розв'язуються через такий спосіб захисту як визнання права власності. Тобто наявність зобов'язально-правового способу захисту для спорів, що виникають між відповідачем та позивачем у зобов'язальних правовідносинах виключає доцільність застосування речово-правових способів захисту речових прав у зобов'язальних правовідносинах, якщо інше не встановлено законом.

Такі винятки наразі у приписах закону зазвичай прямо не прописуються, а тому доцільно брати до уваги особливості судової практики України, де, приміром, при конкуренції такого речово-правового способу захисту як віндикаційний позов з позовом кондикційним як зобов'язально-правовим способом захисту, позивач, який знаходиться з відповідачем в обох ситуаціях у позадоговірних (зобов'язальних) відносинах, має віддавати перевагу в захисті саме віндикаційному позову. Зазначене впливає із висновку Великої палати Верховного Суду, згідно з яким задоволення вимоги про витребування майна з незаконного володіння особи, за якою воно зареєстроване на праві власності, відповідає речово-правовому характеру віндикаційного позову та *призводить до ефективного захисту прав власника*. При цьому в тих випадках, коли має бути застосована вимога про витребування майна із чужого незаконного володіння, вимога власника про визнання права власності *чи інші його вимоги*, спрямовані на уникнення застосування приписів статей 387 і 388 ЦК України, є *неефективними* [10].

Отже, визнання права власності, так само як і будь-яка інша вимога, пред'явлена позивачем з наміром набути володіння спірним майном з точки зору сучасної судової практики в Україні, не є ефективним способом захисту для відновлення свого володіння майном, оскільки у таких ситуаціях належним способом захисту Велика палата Верховного Суду визнає саме віндикаційний позов [3]. З цієї позиції суду закономірно можна зробити висновок про те, що використання такого способу захисту як визнання права власності не пов'язано зі спірними ситуаціями, коли позивач позбавлений володіння своїм майном, тобто позивачем у справах про визнання права власності має бути виключно *володіючий* власник, оскільки в іншому випадку він так чи інакше буде змушений ставити питання про витребування свого майна з чужого незаконного володіння, досягнути чого через визнання права йому є неможливим. Так само як і у випадку необхідності повернення майна, позов про визнання права власності не використовується й при необ-

хідності усунення перешкод у користуванні чи то розпорядженні майном, оскільки для таких правопорушень передбачено подання негативного позову на підставі ст. 391 ЦК України.

Прикладом подання позову про визнання права власності в зобов'язальних правовідносинах, на думку Великої палати Верховного Суду, можуть бути випадки договірних відносин між забудовником та інвестором. Якщо з різних причин забудовник не надає документів для оформлення прав власності інвестора, має місце порушення його прав і ефективним та належним способом захисту прав інвестора у такому випадку буде визнання права власності на підставі ст. 392 ЦК України [2].

Варто підкреслити, що правові колізії, які неодмінно виникають у такому правозастосуванні, Велика палата Верховного Суду намагається розв'язати шляхом «творчої» інтерпретації норм чинного законодавства України. Так, проблема того, що ст. 392 ЦК України може бути застосована виключно у випадках вже наявності у особи права власності на майно, вирішується поясненням того, що «у разі виконання інвестором власних інвестиційних зобов'язань після завершення будівництва об'єкта інвестування відповідно до вимог закону *майнові права інвестора трансформуються у право власності*, яке підлягає державній реєстрації за інвестором як первісним власником» [2]. Як така трансформація вписується у припис ч. 2 ст. 3 Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» від 01.07.2004 р., відповідно до якої речові права на нерухоме майно, об'єкт незавершеного будівництва, майбутній об'єкт нерухомості та їх обтяження, що підлягають державній реєстрації, виникають, змінюються та припиняються з моменту такої реєстрації [11], Велика палата Верховного Суду не пояснює. Проте пояснює, чому на її думку, в таких випадках ефективним способом захисту не може бути *вимога про зобов'язання виконати умови договору*. Така вимога визнана неефективною з урахуванням вимог Закону України «Про виконавче провадження» від 02.06.2016 р., у ст. 63 якого передбачено порядок виконання рішення, за яким боржник зобов'язаний вчинити певні дії, оскільки у разі відмови боржника від вчинення таких дій для нього настають негативні наслідки у вигляді можливого накладення штрафу та внесення до реєстру відомостей про вчинення кримінального правопорушення, однак для стягувача це не тягне поновлення порушеного права [2].

Принагідно зазначити, що ст. 63 Закону України «Про виконавче провадження» від 02.06.2016 р. [12] стосується виконання рішень немайнового характеру, тоді як запропонований

Великою палатою Верховного Суду ефективний спосіб захисту як то визнання права власності стосується виключно майнових відносин. На цьому, власно, наголошує і сама Велика Палата Верховного Суду, вказуючи, що при розгляді подібних ситуацій вона керується тим, що, *укладаючи договір купівлі-продажу майнових прав на новозбудоване майно, покупець отримує речове право*, яке засвідчує правомочність його власника отримати право власності на нерухоме майно в майбутньому. При цьому робиться посилання на практику Європейського суду з прав людини, відповідно до якої «правомірні очікування» підлягають захисту як власне майно і майнові права [2]. Отож, висновок Великої палати Верховного Суду про неефективність як способу захисту вимоги про зобов'язання виконати умови договору є, принаймні, не релевантним.

Потрібно зауважити, що в мотивуванні свого висновку на користь застосування у зазначеній вище ситуації саме такого способу захисту як визнання права власності, Велика палата Верховного Суду недоречно розглядає дилему між визнанням права власності та віндикаційним позовом, доволі детально пояснюючи, чому перевага у використанні при захисті надається саме першому способу. Недоречність полягає в тому, що в рамках наявних між позивачем та відповідачем договірних відносин, віндикаційний позов застосовуватися взагалі не може, а тому конкуренція позовів в таких відносинах просто неможлива сама по собі.

Між тим, проблемним моментом умовиводів Великої палати Верховного Суду є те, що в своєму аналізі вона не проаналізувала той факт, що у відповідній справі, що розглядалась, позивач не був володільцем майна і справжня природа спору полягала не в простому визнанні за особою права власності на майно, а у введенні власника у володіння, що не може досягатися на підставі ст. 392 ЦК України. Отож, навіть якщо реєстрація права власності на майно за позивачем відбудеться, це не змушує відповідача передати позивачу майно у володіння, оскільки задоволена вимога лише щодо визнання права власності за позивачем. Тобто задоволення вимоги позивача про визнання за ним права власності на майно є лише частковим, а не кінцевим вирішенням спору між сторонами.

Справедливості заради, *підсумовуючи*, маємо визнати, що правильне застосування для захисту права власності такого способу як визнання права власності нерідко пов'язано з необхідністю вирішення на рівні судової гілки влади правових питань, що містять виключно правову проблематику. Останні часто викликані недосконалістю цивільного законодавства України, зокрема його нечіткістю і неясністю по окремим питанням. Втім, попри складність завдань, що у такому разі виника-

ють в діяльності судів, важливим є дотримання єдиного концептуального підходу в правозастосуванні різних способів захисту цивільних прав. Висновки Великої палати Верховного Суду, зокрема щодо використання визнання права власності як способу захисту, не мають входити у суперечність між собою і базуватися на помилковій аргументації, де одні факти оцінюються, а інші – ігноруються.

### Література

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV / Верховна Рада України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення 29.11.2024).
2. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 14.12.2021 р. у справі № 344/16879/15-ц. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102221949> (дата звернення 29.11.2024).
3. Постанова Касаційного господарського суду Верховного Суду від 30.07.2024 р. у справі № 914/158/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120858396> (дата звернення 29.11.2024).
4. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15> (дата звернення: 29.11.2024).
5. Ухвала Верховного Суду України від 29.09.2010 р. у справі № 6-25001св08. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/12059068> (дата звернення: 29.11.2024).
6. Постанова Касаційного господарського суду Верховного Суду від 05.03.2019 р. у справі № 917/377/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/80457808> (дата звернення: 29.11.2024).
7. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 31.08.2021 р. у справі № 903/1030/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/99890781> (дата звернення: 29.11.2024).
8. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 19.10.2022 у справі № 910/14224/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107476264> (дата звернення: 29.11.2024).
9. Постанова Касаційного господарського суду Верховного Суду від 22.05.2018 р. у справі № 923/1283/16. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/74346080> (дата звернення: 29.11.2024).
10. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 16.02.2021 у справі № 910/2861/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95439658> (дата звернення: 29.11.2024).
11. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01.07.2004 р. № 1952-IV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-15> (дата звернення: 29.11.2024).
12. Про виконавче провадження: Закон України від 02.06.2016 р. № 1404-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19> (дата звернення: 29.11.2024).

### Анотація

**Харченко Г. Г. Визнання права власності як цивільно-правовий спосіб захисту.** – Стаття.

У статті висвітлюються особливості використання у судовій практиці України такого способу захисту цивільних прав як визнання права власності.

Звернуто увагу, що відповідно до ст. 392 Цивільного кодексу України власник майна може пред'явити позов про визнання його права власності, якщо це право оспорується або не визнається іншою особою. Сполучник «або» начебто має підкреслювати, що можуть бути випадки коли право особи оспорується іншою особою і при цьому одночасно може і визнаватися з боку оспорювача. Однак у такому унормуванні закладено антагонізм з огляду на те, що в основі оспорювання будь-якого цивільного права неодмінно покладається факт його невизнання з боку якоїсь особи. Те, що термін «оспорювання» так чи інакше пов'язаний із невизнанням (запереченням) підтверджують різні норми Цивільного кодексу України (наприклад, ч. 3 ст. 215, абз. 2 ч. 1 ст. 218).

Відсутність у ст. 392 Цивільного кодексу України згадки про порушення права власності можна пояснити тим, що дана стаття спрямована саме на конкретний вид правопорушення права власності, вчинений у спосіб оспорювання такого права через невизнання.

В практиці правозастосування такого способу захисту як визнання права власності важливим моментом є те, що зазначений спосіб власник може використати не лише по відношенню до осіб, з якими він перебуває у абсолютних (речових) правовідносинах, а й у разі його перебування з відповідачем у зобов'язальних відносинах так само. Разом з тим, якщо у відносинах власності визнання права власності виступає як повністю самостійний спосіб захисту, то у зобов'язальних правовідносинах як допоміжний, оскільки може бути застосований у разі відсутності іншого, окрім судового, шляху відновлення порушеного права.

У випадку необхідності повернення майна або усунення перешкод у користуванні чи то розпорядженні майном позов про визнання права власності не використовується, оскільки для таких правопорушень передбачено подання ввідикаційного або негативного позовів. Відповідно позивачем у справах про визнання права власності має бути виключно володіючий власник, оскільки в іншому випадку він так чи інакше буде змушений ставити питання про витребування свого майна з чужого незаконного володіння, досягнути чого через визнання права йому є неможливим.

Аналіз чинного цивільного законодавства України і судової практики дають змогу дійти висновку, що окремі особливості застосування визнання права власності як способу захисту сьогодні викликані як недосконалістю законодавства, так і неповним дотриманням Верховним Судом єдиного концептуального підходу в правозастосуванні.

**Ключові слова:** право власності, визнання права власності, цивільно-правовий захист, способи захисту.

### Summary

**Kharchenko H. H. Recognition of ownership as a manner of civil legal protection.** – Article.

The article reveals the peculiarities of using such a manner of civil rights protection as recognition of ownership in the judicial practice of Ukraine.

It is noted that in accordance with Art. 392 of the Civil Code of Ukraine, the owner of the property may file a claim for recognition of his ownership if this right is challenged or not recognized by another person. The conjunction «or» seems emphasize that there may be cases when a person's right is challenged by another person and at the same time may be recognized by the challenger. However, this statement of the norm contains antagonism in view of the fact that the basis for challenging any civil right is necessarily the fact

of its non-recognition by a person. The fact that the term «challenging» is somehow connected with non-recognition (denial) is confirmed by various provisions of the Civil Code of Ukraine (e.g., part 3 of Art. 215, par. 2 of part 1 of Art. 218).

The absence of a mention of a violation of property rights in Art. 392 of the Civil Code of Ukraine can be explained by the fact that this article is aimed at a specific type of violation of ownership right committed by challenging such a right through non-recognition.

In the practice of enforcement of such a manner of protection as recognition of ownership, an important point is that the owner can use this manner not only in relation to persons with whom he is in absolute (ownership) legal relations, but also in case of his being in an obligatory relationship with the defendant as well. At the same time, while the recognition of ownership is as a completely independent manner of protection in ownership relations, then in relations of obligations it is an auxiliary manner, since it can be applied in the

absence of any other way, other than judicial, to restore the violated right.

In the event of the need to return property or eliminate obstacles in the use or disposal of property, a claim for recognition of ownership is not used, since such violations provide for the filing of vindication or negator claims. Accordingly, the plaintiff in cases of recognition of ownership must be exclusively the possessing owner, since otherwise he will somehow be forced to raise the issue of reclaiming his property from someone else's illegal possession, which he cannot achieve due to recognition of a right.

An analysis of the current civil legislation of Ukraine and judicial practice allows us to conclude that certain features of the application of recognition of ownership as a manner of protection today are caused both by the imperfection of the legislation and incomplete compliance with a unified conceptual approach to law enforcement by the Supreme Court.

*Key words:* ownership, recognition of ownership, civil legal protection, manners of protection.